

Inicjatywy Smitha

ZAWARTOŚĆ

2.1

ZAŁOŻENIA PODSTAWOWE

Dochody publiczne w nowym systemie są nie mniejsze niż dotychczas.

2.2

ZAŁOŻENIA ZMIANY SYSTEMU DOCHODÓW PUBLICZNYCH

Nowy system jest zgodny z prawodawstwem Unii Europejskiej.

2.3

ZMIANA TRYBU FINANSOWANIA ŚWIADCZEŃ SOCJALNYCH

Z rozmaitych przyczyn wydatki na świadczenia społeczne są w Polsce wysokie. Co więcej, w dającej się przewidzieć przyszłości nie da się ich znacząco obniżyć.

2.4

BILANS ZMIAN

AERIS AERIS COMES MISERIA - TOWARZYSZKĄ DŁUGU JEST NĘDZA

Plan ratunkowy dla finansów publicznych

Centrum im. Adama Smitha opracowało w 2004 roku projekt bardzo głębokich zmian w strukturze i organizacji systemu dochodów publicznych.

Punktem wyjścia była dla nas konstatacja, że poziom bezrobocia przyjął rozmiary społecznej katastrofy, a jedną z najważniejszych jej przyczyn jest wyjątkowo wysokie fiskalne obciążenie pracy.

Składki i podatki przekraczają 80 procent płacy netto. U podstaw przedstawionego tu systemu leży zamiar radykalnego zmniejszenia tych obciążeń. Ale konsekwentne i odczuwalne zmniejszenie kosztów pracy wymaga gruntownej przebudowy całego sektora publicznego, zwłaszcza systemu ubezpieczeń społecznych. Jest to kwestia kluczowa, wzięwszy pod uwagę, że ponad dwie trzecie pozapłacowych kosztów pracy stanowią składki ubezpieczeniowe.

Drugim pod względem ważności celem, który chcemy zrealizować w projekcie jest uproszczenie systemu podatkowego w odniesieniu do małych firm. Idziemy pod tym względem bardzo daleko, obejmując wszystkie te drobne przedsiębiorstwa rodzajem uproszczonej karty podatkowej. W istocie będziemy mieli do czynienia z dwoma systemami podatkowymi: skrajnie uproszczonym, skierowanym do

małych firm, i względnie skomplikowanym, skierowanym do firm większego kalibru. Przyjeliśmy przy tym zasadę samookreślenia firmy, jeśli chodzi o przedsiębiorstwa osób fizycznych, co do przynależności do jednej lub drugiej kategorii podatkowej.

Trzecia kwestia to zmiana dochodów w ramach sektora publicznego. Naszym zamierzeniem było zapewnienie sektorowi samorządowemu dochodów w całości finansujących ich wydatki, ponieważ tylko w taki sposób może zostać realizowana idea suwerenności samorządów. Wreszcie, niejako przy okazji, likwidujemy patologie systemu podatkowego zawierające się w samej istocie podatku CIT. Nasz projekt jest rewolucyjny. Jest rewolucyjny, ale nie zawiera ani jednego rozwiązania, które w polskim systemie organizacji sektora publicznego nie byłoby obecne. Podatek CIT zastępujemy podatkiem od obrotów. Taki podatek istnieje i dzisiaj. To zryczałtowany podatek od obrotów ewidencjonowanych. Różnica dotyczy tylko wysokości stawek: zamiast dzisiejszych 3,5; 5,5 i 8,5 procent proponujemy stawkę w wysokości 1%.

Utrzymanie dotychczasowego systemu to krach na miarę Grecji szybciej niż rządzącym się wydaje.

Podstawowe elementy Ustawy o Likwidacji Bezrobocia i Naprawie Finansów Publicznych

---

2.1. Założenia podstawowe:

Dochody publiczne w nowym systemie są nie mniejsze niż dotychczas.

Nowy system jest zgodny z prawodawstwem Unii Europejskiej.

Likwidowane podatki:

1. wszystkie składki na ubezpieczenia społeczne (ZUS)
2. składki na Fundusz Pracy, PFRON i FGŚP;
3. podatki PIT (od dochodu osób fizycznych) i CIT (od dochodu firm)

Nowe podatki:

1. 25% od wynagrodzeń (odprowadza pracodawca ryczałtem od funduszu płac)
2. 1% wartości wszystkich przychodów (dla płatników VAT)
3. 0,2% miesięcznie od kapitału własnego (dla płatników VAT)
4. 700 zł ryczałtu miesięcznego dla osób pracujących na własny rachunek; firmy te nie prowadzą prawie żadnej (!) księgowości.

UWAGA: O tym czy firma taka jest płatnikiem VAT na zasadach ogólnych decyduje ona sama!

Podatek VAT:

Generalnie jedna stawka na wszystkie towary i usługi na początku na poziomie około 20%.

Podatkowe uwłaszczenie samorządów:

W koncepcji Centrum im. Adama Smitha samorządy terytorialne dysponują dochodami z podatków adresowanych tylko do nich i równoważących ich dzisiejsze dochody własne oraz subwencje i dotacje państwowe. Tym samym o przeznaczeniu dochodów decydują całkowicie suwerennie. Dochody powiatów i województw samorządowych stanowią ustalony odpis od dochodów gmin składających się na powiat i województwo.

Rolnicy:

Płacą podatki wg dotychczasowych zasad.

Podstawowe zalety nowego systemu:

1. Podatek od kosztów pracy spada z 85% do 25%, podatek odprowadza pracodawca, pracownik nie składa żadnych rozliczeń podatkowych.
2. Dla państwa liczba podmiotów podatkowych zmniejsza się z kilkunastu mln. do ca. 3 mln. Radykalne zmniejszenie kosztów pobierania podatków.
3. Zamiana CIT na 1% od przychodu radykalnie zmniejsza koszty rachunkowości w firmach i koszty poboru podatków.
4. Zmniejszenie podatkowych i administracyjnych obciążeń firm powoduje powstawanie nowych miejsc pracy. Spadek poziomu bezrobocia do 4% w ciągu trzech lat.
5. Atrakcyjne zasady podatkowe powodują napływ do Polski zagranicznych inwestycji.

2.2 ZAŁOŻENIA ZMIANY SYSTEMU DOCHODÓW PUBLICZNYCH

Przy projektowaniu alternatywnego systemu dochodów kierowaliśmy się następującymi ograniczeniami:

- 1 Dochody z nowego systemu muszą być równoważne z uzyskanymi w dotychczasowym systemie, przy czym w szacunkach i obliczeniach braliśmy pod uwagę realia roku 2001.
- 2 Projektowany system musi być zgodny z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski, w szczególności z prawodawstwem Unii Europejskiej.

IMPERATYW OBNIŻENIA POZAPŁACOWYCH KOSZTÓW PRACY

Pozapłacowe koszty pracy sięgają w Polsce 85% płacy netto. Są ponad miarę wysokie. Są jedną z najważniejszych przyczyn blisko 20-procentowego bezrobocia, jakie dotknęło Polskę. Więcej są jego przyczyną zasadniczą. Bezrobocie od lat stabilizujące się na tak wysokim poziomie ma daleko idące konsekwencje natury społecznej, politycznej i gospodarczej. Społeczeństwo, które spycha na margines jedną piątą swoich obywateli i 40 procent kończącej szkoły młodzieży nie może funkcjonować normalnie. Mamy do czynienia z jakimś tragicznym defektem organizacji życia publicznego, anomalią, której nie można dłużej tolerować i której dłużej tolerować nie chcemy.

Ale przecież wiemy, że daniny bezpośrednio obciążające pracę przynoszą blisko jedną trzecią wszystkich dochodów publicznych. W roku 2001 była to kwota ok. 90 miliardów złotych, co oznacza, że efektywne opodatkowanie pracy wyniosło 53 procent w odniesieniu do funduszu wynagrodzeń netto. Zamierzamy obniżyć ten wskaźnik do 25%. Obniżamy zatem efektywny poziom opodatkowania pracy z 53 do 25, a nominalny z 85 do 25 punktów. Nieuchronną konsekwencją takiego kroku jest utrata kilkunastu procent dotychczasowych dochodów publicznych. Dla skompensowania tego ubytku potrzebna jest głęboka przebudowa CAŁEGO systemu dochodów.

DANINY LIKWIDOWANE

W celu obniżenia pozapłacowych kosztów pracy likwidujemy:

- składki na ubezpieczenia społeczne – wszystkie;
- składki na PFRON i FGŚP;
- podatek PIT.

Dla racjonalizacji systemu likwidujemy

- podatek CIT,

którego znaczenie fiskalne jest co prawda marginalne, ale jego szkodliwe skutki ekonomiczne są bardzo wysokie.

NOWE PODATKI

Ubytek dochodów z danin likwidowanych kompensujemy przez wprowadzenie nowych podatków:

Po pierwsze, wprowadzamy podatek zastępujący dotychczasowe daniny obciążające wynagrodzenia za pracę. Będzie to 25-cio procentowy podatek od wypłat dokonywanych przez firmy na rzecz osób fizycznych. Ponieważ jest to podatek płaski, opodatkowaniu podlegać będzie suma tego rodzaju wypłat dokonanych w ciągu miesiąca. Deklarowane kwoty wypłat zgłoszonych do opodatkowania będą podstawą wymiaru wysokości świadczeń z systemu zabezpieczenia społecznego.

Po drugie, wprowadzamy podatek od kapitału firm, promilowej wielkości, którego podstawą będzie ujawniona w bilansie wartość kapitału własnego.

Po trzecie, w miejsce podatku CIT wprowadzamy jednoprocenowy podatek od przychodów ze sprzedaży, obciążający firmy zobligowane do prowadzenia pełnej rachunkowości.

Po czwarte, dla osób pracujących na własny rachunek wprowadzamy zryczałtowany podatek wysokości 350 złotych, dający jednocześnie uprawnienie do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego.

PODATKI DLA MAŁYCH FIRM

Jest w Polsce, według różnych źródeł, dwa i pół do trzech milionów małych firm, zwanych niekiedy mikroprzedsiębiorstwami lub firmami rodzinnymi. W latach 1990-1997 w takich firmach utworzono kilka milionów miejsc pracy, w tym w roku 1991 jeden milion! I dla takich firm przewidujemy zastosowanie opodatkowania maksymalnie uproszczonego. Będą się na nie składać:

- zryczałtowana opłata miesięczna w wysokości 350 złotych, dająca m.in. prawo do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego;
- zryczałtowany podatek VAT w wysokości 350 złotych miesięcznie;
- podatek od wypłat na rzecz osób fizycznych na zasadach ogólnie obowiązujących lub w formie zryczałtowanej.

Jednakże firmy stosujące opodatkowanie w formie uproszczonej będą pozbawione przywileju odliczania podatku VAT i wystawiania faktury VAT. Przypomnimy, że jeszcze w roku 1994 blisko 80% małych firm korzystało ze zryczałtowanych form opodatkowania. Później z każdym rokiem ograniczano możliwość wyboru form prostych, a ograniczano ją tym bardziej, im głośniej mówiono o konieczności uproszczenia systemu podatkowego dla mikroprzedsiębiorstw.

Kluczem do wyboru formy opodatkowania w naszym projekcie będzie podatek VAT.

VAT - KLUCZ DO ROZRÓŻNIENIA KATEGORII PODATNIKÓW

VAT to podatek o szczególnej konstrukcji. Jest daniną względnie nową, by nie powiedzieć - nowoczesną. Podatnik VAT musi opłacić podatek od dokonanej przez siebie transakcji sprzedaży, ale ZYSKUJE PRAWO odliczenia podatku zawierającego się w cenie zakupów, które sam poczynił. Ma zatem VAT dwoistą naturę, która go odróżnia od innych danin: jest jednocześnie zobowiązaniem i przywilejem. W praktyce oznacza to, że podatnik VAT za kupione dobra płaci cenę netto (a więc pomniejszoną o VAT), podobnie jak będący takim płatnikiem odbiorca jego towarów bądź usług. Dopóki obrót odbywa się pomiędzy firmami będącymi płatnikami VAT, ma on dla nich charakter neutralny. Jego ostatecznym i jedynym płatnikiem jest ten, kto znajdzie się na końcu łańcucha obrotu, czyli konsument; ten, kto zapłaconego podatku odliczyć już nie może. Z drugiej strony, obsługa podatku VAT, z racji jego

szczegółnej konstrukcji, jest trudna i kosztowna. Dla małej firmy koszt ten może przekraczać korzyści jakie wiążą się z przywilejem odliczania podatku. Dobrym przykładem takiej firmy jest taksówka.

Jeśli więc firma ma silne powiązania kooperacyjne, jeśli osiąga większe rozmiary wtedy nie może sobie pozwolić na pozostawanie poza ogólnym systemem VAT, w którym z mocy ustawy funkcjonują już wszystkie firmy posiadające osobowość prawną, niezależnie od swoich rozmiarów. W naszym projekcie przedsiębiorstwa prowadzone jako działalność gospodarcza osób fizycznych, spółki cywilne i spółki osobowe prawa handlowego będą mogły, wedle własnego wyboru, korzystać ze zryczałtowanej formy opłacania podatku bez prawa do odliczania VAT-u zapłaconego. Każda taka firma będzie musiała rozwiązać problem, który nazywamy „dylematem przedsiębiorcy”: będzie więc musiała rozważyć korzyści i koszty wiążące się z wyborem uproszczonej bądź zwykłej procedury podatkowej. Jeśli jednak wybierze ogólne zasady opodatkowania VAT (czyli możliwość odliczania i zwrotu podatku), będzie musiała podporządkować się specjalnym rygorom, jakie obowiązywać będą wszystkich tego rodzaju podatników, czyli:

- obowiązkowi prowadzenia pełnej rachunkowości i przestrzegania przepisów wynikających z ustawy o rachunkowości;
- obowiązkowi opłacania podatku od przychodów ze sprzedaży;
- obowiązkowi opłacania podatku od kapitału własnego.

Nadto, firma będzie musiała liczyć się z możliwością częstych i wnikliwych kontroli ze strony służb skarbowych.

Rozwiązanie to pozwala osiągnąć dwa ważne cele: pozwala mianowicie uwolnić małe firmy od obsługiwanego skomplikowanego, trudnego o kosztownego podatku oraz uzyskać pełną kontrolę nad mechanizmem odliczania i zwrotu podatku (której dziś nie posiada i którą traci wraz z każdą zainstalowaną kasą fiskalną). Konsekwencją zastosowania naszego rozwiązania będzie silne obniżenie społecznych kosztów obsługi podatku i zwiększenie dochodów skarbowych, wynikające z wyeliminowania dzisiejszych nieszczerłości systemu.

2.3. ZMIANA TRYBU FINANSOWANIA ŚWIADCZEŃ SOCJALNYCH

Z rozmaitych przyczyn wydatki na świadczenia społeczne są w Polsce wysokie. Co więcej, w dającej się przewidzieć przyszłości nie da się ich znacząco obniżyć. Wysokie wydatki socjalne wymagają wysokich składek obciążających wynagrodzenia za pracę. Rosnące koszty pracy generują bezrobocie i gospodarczy zastój. Przyczyniają się do kryzysu finansów publicznych.

Błędne koło można przerwać w jeden tylko sposób: zmieniając funkcjonujące przez dziesiątki lat zasady finansowania świadczeń społecznych. Bez względu na to jak długo dotychczasowy system funkcjonował, dzisiaj nie funkcjonuje sprawnie. Wyczerpał się. Jest przeszkodą w rozwoju kraju. Dlatego trzeba mieć odwagę go zmienić; trzeba umieć uwolnić się od rujnującej „tyranii status quo”. Proponujemy więc zmianę systemu zabezpieczenia społecznego na zaopatrzeniowy, zamiast funkcjonującego dziś systemu ubezpieczeniowego. Cały ciężar utrzymania systemu przenosimy na budżet państwa. To jest konieczne, jeśli zamierzamy na serio obniżyć fiskalne obciążenie płac. Praca nie jest już w stanie udźwignąć ciężaru finansowania tych świadczeń. Trzeba go przenieść na inne podatki.

To nie jest system nowy. Od lat na takiej właśnie zasadzie zorganizowane są ubezpieczenia społeczne w Danii. Zaopatrzeniowy system emerytalno rentowy obejmuje w Polsce wojsko, policję, służbę więzienną, sędziów i prokuratorów.

Zdajemy sobie sprawę, że zmiana tak radykalna zaburza ustalony społeczny ład. Ale jest nieodzowna dla osiągnięcia ważniejszego celu – likwidacji plagi bezrobocia.

INTEGRACJA I DEKOMERCJALIZACJA SEKTORA PUBLICZNEGO

Przedstawiany tu projekt zmiany systemu dochodów publicznych wpływa w istotny sposób na funkcjonowanie poszczególnych elementów sektora publicznego. Znosimy bowiem suwerenność dochodową pozabudżetowych instytucji sektora - w szczególności funduszy celowych, agencji i fundacji. Wszystkie dochody publiczne zostaną przypisane budżetowi państwa lub budżetom samorządowym. Środki na utrzymanie i funkcjonowanie funduszy i agencji pochodzić będą z budżetu państwa, same zaś te instytucje zostaną pozbawione dotychczasowej autonomii i poddane rygorom właściwym dla gospodarki budżetowej. Oznaczać to będzie kres jednej z najgłębszych patologii życia społecznego – komercjalizacji funduszy publicznych.

DEPERSONALIZACJA

Skutkiem głębokiej zmiany w strukturze i organizacji systemu dochodów publicznych, którą tu postulujemy, jest jego depersonalizacja. Podatki płacą firmy, a nie ludzie. Mówiąc nawiasem, tak jest i dzisiaj – to firmy są płatnikami podatków, sam podatnik – osoba fizyczna w „procesie podatkowym” pełni rolę bierną. Aktywizuje się, a i to nie każdy, tylko przy okazji rocznego rozliczenia podatku PIT. W zakresie składek ubezpieczeniowych nie ma już nic do powiedzenia. Depersonalizacja oznacza bezprecedensowe zmniejszenie kosztów obsługi, zarówno po stronie podatników, jak i aparatu skarbowego. Tony papieru i miliardy bitów informacji z dnia na dzień przestają być potrzebne. Zasoby przeznaczone dotąd na obsługę całkowicie jałowych obowiązków – będą wykorzystywane do zastosowań pożytecznych. To jeden aspekt tego problemu. Jest i drugi, o szerszym wymiarze. Depersonalizacja systemu oznacza także ograniczenie owej dyskretnej opieki ze strony państwa, której chcąc nie chcąc jesteśmy poddani. Liczne i szczegółowe informacje o obywatelach gromadzone dzisiaj w urzędach skarbowych w wyniku wprowadzenia w życie naszej propozycji – przestałyby być potrzebne. Symbolicznym niejako tego wyrazem byłoby zniesienie numerów NIP, którymi dziś obywatele – posiadający swoją drogą imiona, nazwiska, adresy, daty i miejsca urodzenia – są piętnowani.

PODATKOWE UWŁASZCZENIE SAMORZĄDÓW

Jednym z najistotniejszych aspektów projektu przebudowy systemu dochodów publicznych jest przywrócenie (a może raczej nadanie) suwerenności finansowej sektorowi samorządowemu. Dzisiaj dochody własne samorządów stanowią ok. połowy ich wydatków. Pozostała część to dotacje i subwencje pochodzące z budżetu państwa, z wyraźnym wskazaniem celów, które z tych środków mają być finansowane. Swoboda kształtowania własnych budżetów jest więc zredukowana do połowy. W naszym projekcie dochody własne sektora terytorialnego będą ekwiwalentem ich dzisiejszych łącznych dochodów – zarówno własnych jak i pochodzących z dotacji i subwencji.

Biorąc pod uwagę silne zróżnicowanie – w rozwoju gospodarczym kraju, nieodzowny będzie jakiś mechanizm wyrównujący, przy pomocy którego będzie się dokonywał transfer dochodów z gmin bardzo bogatych do gmin bardzo biednych. Będzie to

jednak transfer poziomy i będzie się on dokonywał niejako automatycznie.

Proponujemy, by dochody powiatów i województw samorządowych stanowiły ustalony odpis od dochodów gmin składających się na powiat i województwo. Chcemy w ten sposób zintegrować poszczególne szczeble samorządów, czyniąc samorzady wyższego szczebla żywotnie zainteresowanymi w rozwoju samorządów niższych szczebli.

2.4. BILANS ZMIAN

W roku 2001 struktura dochodów sektora publicznego prezentowała się następująco:

L.p.	Źródło dochodów	2001
1.	Daniny obciążające przedsiębiorczość	20 414,8
2.	Daniny obciążające pracę	90 147,5
3.	Daniny obciążające świadczenia społeczne	14 014,8
4.	VAT	52 893,1
5.	Akcyza	28 859,5
6.	Daniny obciążające zysk osób prawnych	14 080,1
7.	Daniny obciążające nieruchomości	9 263,0
8.	Różne dochody sektora centralnego	36 469,1
9.	Różne dochody sektora terytorialnego	22 962,6
	SUMA	289 104,4

Dochody publiczne w nowym systemie będą musiały wynieść 266 miliardów złotych: wskutek

- 1) odejścia od opodatkowania rent, emerytur i świadczeń socjalnych oraz
- 2) dzięki przekazaniu obywatelom decyzji w sprawie ewentualnej ich przynależności do OFE.

Nowy system charakteryzować się będzie również:

- 1) odmienną strukturą wpływów,
- 2) zapewnieniem dochodów własnych samorządom terytorialnym.

Proponowane zmiany pozwolą na obniżkę kosztów pracy oraz zwiększenie zatrudnienia zwłaszcza w sektorze usług. Dzięki temu zaczną rosnąć PKB, a wraz z nim wpływy do budżetu. Pozwoli to na zbilansowanie sektora publicznego przy radykalnym zmniejszeniu bezrobocia.

L.p.	Źródło przychodów	Nowe wpływy
1.	Podatek od osób pracujących na własny rachunek	20 414,8
2.	Podatek od wypłat wynagrodzeń	46 138,9
3.	Podatek od kapitałów własnych	12 712,8
4.	VAT	69 355,8
5.	Akcyza	30 972,9
6.	Podatek od przychodów ze sprzedaży	16 751,6
7.	Daniny obciążające nieruchomości	11 115,6
8.	Różne dochody sektora centralnego	36 469,1
9.	Różne dochody sektora terytorialnego	22 962,6
	budżet centralny	182 936,7
	budżety terytorialne	83 957,3
	SUMA	266 894,0

W Polsce system emerytalny już dawno utracił zdolność samofinansowania.

Mimo bardzo wysokich składek ubezpieczeniowych dotacje budżetowe sięgają 30 procent łącznych wydatków funduszy emerytalnych.

Ponieważ składki są tak wysokie, firmy nie są w stanie utrzymać miejsc pracy. Ponieważ ubywa miejsc pracy, spadają dochody z ubezpieczenia. Spada aktywność gospodarcza, ale wzrasta obciążenie budżetu. Błędne koło można przeciąć w jeden tylko sposób: uwalniając pracę od konieczności finansowania wydatków na ubezpieczenia.

Praktykowanym od dawna rozwiązaniem jest model zaopatrzeniowy, polegający na finansowaniu świadczeń z ubezpieczenia społecznego w całości i wyłącznie z budżetu.

Radykalne, nie mające precedensu uproszczenie systemu podatkowego w odniesieniu do małych firm, przyniesie im ulgę w postaci zmniejszenia kosztów obsługi rachunkowej. W tym obszarze największe znaczenie miałyby uwolnienie drobnych przedsiębiorców od wiecznej obawy przed urzędnikiem skarbowym.

Skomplikowana i bezustannie zmieniająca się materia podatkowa powoduje, że przedsiębiorcy świadomi są własnej niekompetencji w tej dziedzinie i żywią uzasadnione przekonanie o nieuchronności uchybień jakich MUSZA się dopuszczać.

CENTRUM IM. ADAMA SMITHA

założone zostało 16 września 1989 roku i jest pierwszym w Polsce i Europie Środkowowschodniej, niezależnym instytutem naukowo-badawczym.

Naszą misją jest działanie na rzecz wolnego rynku wolnego i odpowiedzialnego społeczeństwa oraz tworzenie i wspierane rozwiązań służących osiągnięciu tego celu.

ADRES

Bednarska 16
00-321 Warszawa
Tel.: (22) 8284707
e-mail: 1989@smith.pl